

Skriftligt arbejde

Problemstillinger og pædagogiske redskaber

Ena Ørum Mogensen, Høje Taastrup Gymnasium

Elever med Aspergers syndrom har ofte svært ved

- * *at afkode undervisningens/lærerens dagsorden*
- * *at strukturere deres forberedelsestid*
- * *at fokusere og skille væsentligt fra uvæsentligt*
- * *at præstere og arbejde selvstændigt*

Elever med Aspergers syndrom

- * er ofte meget ambitiøse, men på en helt særlig måde*
- * stræber ofte efter at præstere det, de selv opfatter som korrekt og enestående*
- * stræber efter både at undgå at føle sig inkompetente og efter at yde en høj præstation*
- * kan bryde sammen, når de ikke kan leve op til kravene. De opfatter sig som svage*

Elever med Aspergers syndrom har ofte

- * en meget ubarmhjertig indre kritiker*
- * ubehag ved nye emner og nye opgaver, da de kan give en følelse af at være inkompetent*
- * Konsekvensen kan være, at opgaver ikke afleveres pga. den indre kritik*

Elever med Aspergers syndrom har ofte

- * dårlig skrivemotorik
- * svært ved at udtrykke sig skriftligt eller svært ved at begrænse sig
- * svært ved at holde fokus
- * tendens til at forlade et projekt, hvis de ikke straks har succes - fordi de er perfektionister

Derfor:

- * bruger de ofte delete-knappen
- * kan de direkte lide af skriveblokering

Skrivning generelt

- arbejde med notetagning for at træne skrivning
- arbejde med små skriveopgaver i timerne for at bryde skriveblokering
- indføre rutiner med skriftlig rapportering ved forsøg i eksperimentelle fag
- så meget som muligt skrives i timerne
- insistere på, at opgaver afleveres, selv om de ikke er færdige

Pointer efter besøg specialskole, danskfaget

- * aspergereleverer begynder ofte sent at skrive – 8.-9.klasse og har derfor få skriveerfaringer inden gymnasiet
- * de præsenteres allerede i 1.g for officielle eksamenssæt og gode besvarelser
- * fast ugentlig skrivetime
- * de fleste kan ikke kapere mange rettelser – fordel at rette elektronisk
- * brug af rettenøgle er en stor fordel

Skriftlig dansk

- Udgangspunkt: skrivning er et håndværk – det kan læres
- Skrivning er en proces – tekstbehandlingssystemet en stor hjælp. Evt. brug af diktafon.
- Tage udgangspunkt i særinteresser for at komme i gang med at skrive
- Delopgaver inden hele opgaver
- Udarbejde detaljerede dispositioner for besvarelser
- Ved årsprøve og eksamen: coaching

Analyse og fortolkning af *Karl Høvding*

1. Skriv en indledning, som inviterer læseren ind i din besvarelse. Indledningen skal være en præsentation af dit materiale og din opgave. Læs Rettenøglen punkt 5 om indledning.
2. Giv et kort resumé af handlingen.
3. Gør rede for kompositionen: Inddel visen i afsnit og vis således, hvordan den er bygget op.
4. Forklar hvad der er det dramatiske højdepunkt og hvad, der fører op til det.
5. Forklar hvad visen har tilfælles med et drama.
6. Beskriv miljøet i visen og karakteriser det.
7. Visen skildrer en konflikt. Forklar hvordan den opstår, og hvordan personerne forholder sig til den.
8. Forklar hvorfor Hr. Magnus fæster Elin Tordsdatter.
9. Forklar hvordan Karl Høvding kan få bruden på brudenatten og beholde hende.
10. Undersøg visens stilistiske træk.
11. Gør rede for, hvordan stemningen er i visen, og hvordan den mærkes.
12. Giv en fortolkning ud fra dine analyseresultater: Hvad er visens tema og eventuelle budskab?

Din besvarelse skal være formuleret således, at den kan læses uden dette papir ved hånden. Du skal altså lave sproglige markører, hvor du forklarer læseren, hvilket emne du går i gang med/er i gang med.

Case

- Skriftlig dansk: 3.g har efter flere mindre analyseopgaver fået til opgave at skrive en litterær artikel om en hel novelle. Novellen er analyseret og fortolket i klassen, og eleverne har fået udleveret et stillads til opgavegenren, hvor det konkret fremgår, hvad man kan/skal undersøge i en sådan opgave. En elev nægter at besvare opgaven, fordi den er umulig. Han ved slet ikke, hvad han skal skrive og sidder med en tom skærm.
- Hvad gør vi?

Case

- Skriftlig dansk: 1.g har læst en roman og kan vælge mellem at analysere et lille uddrag eller at lave en anmeldelse – begge opgaver med detaljerede dispositioner. En elev har valgt anmeldelsen og har lagt stor omhu i besvarelsen. Hans anmeldelse består mest af iagttagelser om, hvad romanen ikke er og er formuleret i et så snirklet sprog, at det går alvorligt ud over formidlingen. Læreren ved, at eleven ikke kan tåle at blive rettet, (som eleven selv siger: det forstyrrer mit selvbillede af at være perfekt). Eleven vil derfor nægte at gå rettelserne efter.
- Hvad gør vi, når vi samtidig ved, at eleven pga. forestående terminskarakterer skal have en karakter?

Nyttige pædagogiske redskaber

- * skrivetimer – hjælp til bekæmpelse af detaljefiksering og blokering
- * anerkendende elevsamtaler med udgangspunkt i elevens stærke sider og udforskning af potentiale
- * efterfølgende udarbejdelse af et dokument med delmål og inddragelse af fremtidsdrømme
- * udarbejdelse af skriveskabeloner til de to genrer: kronikken og den litterære artikel

Stillads til kronikken

Indledning: Inviter læseren ind i opgaven ved at præsentere

- problemstilling
- teksten/teksterne (forfatter, titel, år)
- evt. andres syn
- kommenter problemstillingens aktualitet

Redegørelse: Den skal kun handle om teksten/teksterne. Gør rede for hovedsynspunkter og evt. undersynspunkter. Hvis flere tekster: Behandl dem én ad gangen. (Læs om redegørelse i dokument i Lectio).

Skriv fx:
Skribentens hovedsynspunkt er, at...
Han mener, at...
Han fremhæver desuden...
Afslutningsvis slår han fast, at...
(Husk at variere ordvalg og sætningsopbygning)

Argumentationsform: Forklar hvordan teksten/teksterne argumenterer for problemstillingen. Karakteriser gennem analyse. Brug faglige termer fx: påstand, belæg, belægrelevans

Diskussion: Handler om emnet ikke kun om teksten/teksterne. Diskuter forskellige syn på problemstillingen ved at undersøge argumenter for og imod. Kom gerne med egne synspunkter med belæg. Inddrag almen og faglig viden

Konklusion: Sammenfat overvejelser over problemstillingen – knyt evt. forbindelse til kommentarerne i indledningen.

Stillads til kronikken (fortsat)

- * Husk:
- * læs opgaven og teksten/teksterne igennem flere gange.
- * alle dele skal besvares – diskussionen skal fylde ca. halvdelen
- * følg udleverede instrukser om, hvordan en redegørelse skal være
- * bland aldrig tekstens/teksternes synspunkter og egen holdning sammen
- * brug danskfaglig viden – vis det via begrebsapparat
- * lad en sproglig markør vise overgang fra redegørelse, argumentation og diskussion
- * vær faglig, saglig og velargumenterende i diskussionen (pro et contra)
- * inddrag din viden – også gerne fra andre fag
- * skriv langt nok, men ikke for langt (minimum 2½ side - maksimum 4½ side)

Stillads til den litterære artikel

<p>Indledning: Inviter læseren ind i opgaven ved at præsentere teksten/teksterne (forfatter, titel, år), stilens fokus og tekstens/teksternes tematik. Indledningen skrives først til sidst.</p>	<p>Et eksempel: I novellen "Lønningsdag" (1900) tager Martin Andersen Nexø fat i landproletariatets vilkår i samtiden...</p>
<p>Analysen: Handler kun om teksten/teksterne. Læs teksten/teksterne flere gange igennem og streg væsentlige iagttagelser under. Følg punkterne i dokumentet Metode til analyse af episke tekster i Lectio. (Husk at alle punkter ikke er relevante i alle tekster).</p> <p>Det centrale er tekstiagttagelser. Brug faglige termer. Dokumenter ved hjælp af eksempler og direkte og indirekte citater med henvisninger i parentes. Forklar, hvad citatet viser. Hold fast i fokuset.</p> <p>Skal to tekster sammenlignes: Analyser og fortolk dem hver for sig og sammenlign derefter.</p>	<p>Skriv fx:</p> <p>Den ydre komposition består af to dele...</p> <p>Novellen foregår ...</p> <p>Fortælleteknisk er der tale om en slags personel fortæller, der følger arbejderne. Dette ses ... Men vi erfarer også i en enkelt scene, hvad værkejereren og hans søn tænker... Dette har den effekt, at...</p> <p>Fortælleren kommenterer ind i mellem det, der sker. Tydeligst kommer dette til udtryk...</p>
<p>Fortolkning: En konklusion med sammenfatning af de væsentligste pointer i analysen og en påvisning af tema/temaerne. Træk tråde til indledningen, hvor dette/disse blev præsenteret.</p>	<p>Skriv fx:</p> <p>Ud fra analysen kan man konkludere, at novellens overordnede tema er ...</p> <p>Tematisk diskuterer teksten...</p>
<p>Perspektivering: Ofte rummer opgaven et krav om en bestemt perspektivering. Det kan dreje sig om perspektivering til</p> <ul style="list-style-type: none"> - Forfatterskabet - Genren - Samtiden - Litteraturhistorisk - Holdningsmæssigt 	<p>Skriv fx:</p> <p>"Lønningsdag" er skrevet tidligt i Nexø's forfatterskab...</p> <p>Novellen rummer mange typiske genretræk...</p> <p>Nexø er klart samfundskritisk og vil engagere læseren...</p>

Stillads til den litterære artikel (fortsat)

- * Husk
- * kom aldrig med personlige vurderinger af personernes handlinger
- * teksten/teksterne er i fokus. Man skal skrive om teksternes behandling af et emne
- * brug danskfaglige begreber og metoder
- * alle iagttagelser skal have konsekvenser for fortolkningen
- * det er teksten, der skal analyseres. Lav aldrig en biografisk læsning
- * lad sproglige markører vise overgang fra analyse, fortolkning, evt. sammenligning og perspektivering
- * ved analyse af lyrik: følg digtet strofe for strofe. Inddrag digtets form
- * skriv langt nok, men ikke for langt (minimum 2½ side – maksimum 4½ side)

Stillads til interviewet

<p>Rubrikken: Interviewets overskrift</p> <ul style="list-style-type: none">- skal passe til interviewets indhold- skal trække læseren ind i artiklen	
<p>Underrubrikken: Interviewets manchete. Den skal</p> <ul style="list-style-type: none">- fortælle lidt om det væsentlige i interviewet – fx via et citat- rumme et ultrakort resume af interviewet- tage fat i det mest interessant	
<p>Indledning: Er den krog, der skal gribe fat i læseren. Skal vække læserens interesse og skal desuden indeholde</p> <ul style="list-style-type: none">- en præsentation af den interviewede- en præsentation af anledningen til interviewet	<p>Skriv fx som del af præsentationen: Emil er 17 år, han er svensker og går på Malmø Latinskole. I dag er han sammen med sine klassekammerater på besøg på Høje-Taastrup Gymnasium. Da jeg beder ham om et lille interview, er han umiddelbare reaktion, at ...</p>
<p>Selve interviewet: Vælg form:</p> <ul style="list-style-type: none">- spørgsmål og svar- eller svar afbrudt af refererende og supplerende oplysninger <p>Lav evt. mellemrubrikker ved nyt delemne</p> <p>Interviewet skal være sammenhængende</p>	
<p>Afrunding: Denne skal ikke være en egentlig konklusion, men en afrunding fx med bemærkninger, der kobler til indledningen.</p>	<p>Skriv fx: Så selv om Emils første indskydelse var, at han da ikke kunne være særlig interessant at interviewe, så...</p>

Stillads til interviewet (fortsat)

- * **Husk:**
- * følg den udleverede instruks: **Interviewet giver nærvær**
- * find inden selve udarbejdelsen ud af, hvad den interviewede kan fortælle, som er interessant for andre
- * vær bevidst om, hvem interviewet er henvendt til. Skab kontakt mellem den interviewede og læseren. Overvej om der er noget, læseren kan identificere sig med
- * bland aldrig den interviewedes udtalelser og egne oplysninger og kommentarer sammen
- * læs interviewet grundigt igennem med fokus på indhold, sammenhæng og sprog.

Studieretningsprojektet

- * Opgavekrav og –forløb præsenteres for eleverne ved skoleårets start
- * Grundig individuel vejledning ved valg af fag og emne – ikke skrive om særinteresse
- * Vejlederne samarbejder gennem hele forløbet
- * Små opgaver og læsestof frem til opgaveskrivningen
- * Minimal lektiemængde i fagene
- * Opgaveskrivning i klassen fra 9-13 alle hverdage
- * Fastholdelse af opgaveformuleringen
- * Lærertilstedeværelse – vejleder faste træffetider

Almen studieforbereelse

AT-synopsis

- * Forskel mellem SRP og AT opridses
- * AT-forløb repeteres af faglærerne
- * Hjælp til litteratursøgning udenfor ressourcerummet
- * Fast skriveskabelon til synopsis
- * Skrivedage med lærere til stede
- * Faste aftaler med vejleder
- * Fastholdelse af opgaveformuleringen

Læsning og fortolkning af tekster

Erfaringer fra fagene dansk og
historie

Elever med Aspergers syndrom har ofte

- manglende empati, vanskeligt ved at sætte sig i andres sted
- ringe evne til at lægge mærke til og forstå de signaler, andre personer udsender
- begrænset ordforråd til at beskrive følelser
- mangel på nuancer og variation i udtryk for følelser
- Dette gælder også ved læsning af tekster og tolkning af skønlitteratur

Metode

- Lære: læseforståelse er en skabende aktivitet
- Arbejde med:
 - Forforståelse (forhåndsviden)
 - Visualisering og dramatisering – vi forstår og husker i billeder
 - Indre scenarier – forståelsen opstår kun, når man danner indvendige forestillingsbilleder
 - Visualisering og dramatisering
 - Arbejde med forforståelse og indre scenarier
- Materiale: Mygind og Winding: Læs bedre – træning, teknik og strategi. Dansklærerforeningen, 2003

Eksempel på brug af forforståelse

- * ”Jonas var inviteret til Louises fødselsdag. Han spekulerede på, om han havde råd til en god bog. Han gik ind på sit værelse og rystede sparegrisen. Den gav ingen lyd fra sig”
- * Uden forhåndsviden ingen indre scenarier og ingen tekstforståelse

Eksempel på brug af indre scenarier

- * ”Lasse var på vej til skole. Han var ængstelig for matematiktimen”
- * ”Han var bange for, at han ikke kunne få ro i klassen”
- * Revision af første scenarie

Arbejde med fiktive tekster

- * Hjemmeforberedelse: vælg et antal indre scenarier, argumenter for valgene, gøre rede for den nødvendige forforståelse (arbejdsrapport)
- * undersøg evt. væsentlige ords betydning – f.eks.: en vindharpe
- * I timen: gennemgang af de indre scenarier og forforståelsen bag
- * Gentagelse, så det nærmest fungerer automatisk ved læsning

Simon Fruelund: ”Min sommerferie”

- Læs novellen igennem og noter undervejs, hvilke personer der omtales i de enkelte afsnit.
- Teksten er fra forfatterens side inddelt i otte afsnit – markeret med overskrift. Læs novellen igennem igen, mens du danner indre scenarier. Vælg det scenarie fra hvert afsnit (dog ikke fra første afsnit: Disposition), du finder vigtigst og beskriv det i noteform. Har du lyst, må du gerne tegne de indre scenarier.
- Forklar hvilken forforståelser, der er nødvendig for at forstå de enkelte indre scenarier.
- Gør rede for, hvilken genre novellen efterligner. Hvilke ligheder og forskelle ser du i forhold til forlægget?

Historiefaget

- Bøger (F.eks.: Fokus – kernestof i historie b.1-3)
 - Fotokopier (få og altid i mapper og som pdf-fil)
 - Undervisningen:
 - Historiske fremstillinger: fælles gennemgang
 - Eleverne noterer på skift tavlenoter, som lægges i Lectio
- Kildelæsning:
- Analysemodeller og indre scenarier
 - Ofte ingen fælles notetegning, da det hæmmer progressionen